

PRILOG HISTORIJU SANDŽAK-BEGOVA ZVORNIČKOG SANDŽAKA OD OSNIVANJA DO KRAJA XVI STOLJEĆA

Kemal Bašić

Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju

Apstrakt: Jedna od tema o kojoj se nije dovoljno govorilo u dosadašnjoj historiografiji predstavlja pitanje koje su to osobe obavljale važnu dužnost sandžak-bega u pojedinim vremenskim periodima. Takav slučaj je i sa ličnostima koje su tu dužnost obavljale u Zvorničkom sandžaku od njegovog osnivanja oko 1480. godine pa do kraja XVI stoljeća. Neke od tih osoba su porijeklom sa naših prostora, tako da je riječ o izučavanju vlastite historije, a ne samo izučavanju historije naših prostora u osmanskome periodu. Među njima je bilo onih koji su ostavili razne zadužbine/vakufe i na taj način neposredno utjecali na privredni i kulturni razvoj naših krajeva.

Ključne riječi: sandžak, sandžak-beg, XVI stoljeće, Zvornički sandžak, Osmanski arhiv, vakufi

Abstract: One of the topics that has not been sufficiently discussed in historiography so far is the question of who performed the important duty of a sanjak-bey in certain periods of time. Such is the case with the people who performed this duty in the Sanjak of Zvornik from its founding around 1480 until the end of the 16th century. Some of these people are originally from our regions, so it is a matter of studying our own history and not just studying the history of our region in the Ottoman period. Among them were those who left various endowments and thus directly influenced the economic and cultural development of our region.

Keywords: sanjak, sanjak-bey, 16th century, the Sanjak of Zvornik, Ottoman archive, waqfs

Uvod

Naslovljenom temom se do sada bavilo samo nekoliko istraživača i to indirektno u određenim radovima, te je ostalo dosta prostora za popunjavanje očiglednih praznina. Najpotpuniji pokušaj prikaza sandžak-begova Zvorničkog sandžaka XVI stoljeća dao je A. Handžić u svom radu “Zvornik u drugoj polovini XV i u XVI vijeku”, koji ukazuje na poteškoće u tom pogledu i navodi da su se sandžak-bezi relativno brzo mijenjali na svojim položajima. Zbog toga i oskudnih izvora, nije moguće pružiti ni približno kompletnu listu zvorničkih sandžak-begova ni u jednom periodu. On od početka posljednje decenije XV pa do početka XVII stoljeća poimenično navodi 19 zvorničkih sandžak-begova. Prema njemu, time je znatnije nadopunjen broj tih ličnosti što se nalaze u kronikama o Bosni kod S. Hadžihusejnovića (Muvekit) i M. E. Kadića, odnosno u popisu koji je na osnovu tih izvora donio S. Bašagić,¹ koji za period od osnivanja Zvorničkog sandžaka do kraja XVI stoljeća navodi samo pet sandžak-begova (Ali beg Mihael-oglu 1461, Defterdar Sinan-beg 1514, Hadži Mustafa-beg 1517, Miri-alem Džafer-beg 1534. i Sinan-beg 1592).² Navedeni Ali beg Mihael-oglu nije mogao biti tada, jer Zvornički sandžak te godine nije bio ni osnovan. Spomenutim imenima u novije vrijeme treba dodati neke radove savremenih istraživača, koji spominju neke od sandžak-begova Zvorničkog sandžaka.³ Mi smo pokušali otići korak dalje objedinjujući navedenu temu

¹ Adem Handžić, “Zvornik u drugoj polovini XV i u XVI vijeku”, u: *GDI BiH*, godina XVIII, Sarajevo: Društvo istoričara Bosne i Hercegovine, 1970, 150.

² Safvet-beg Bašagić-Redžepašić (Mirza Safvet), *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine (Od g. 1463.-1850)*, Sarajevo: Vlastita naklada, 1900, 186.

³ Npr: Behija Zlatar, “O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću”, u: *Prilozi*, br. 14-15, Sarajevo: Institut za istoriju, 1978, 81-139; Elma Korić, *Životni put prvog beglerbega Bosne Ferhad-paša Sokolović (1530-1590)*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu-Orijentalni institut, 2015; Muamer Hodžić, *Foča središte Hercegovačkog sandžaka*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu-Orijentalni institut, 2019. i Muamer Hodžić, “O hercegovačkim sandžakbegovima do osnivanja Bosanskog ejaleta”, u: *POF*, br. 68, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu-Orijentalni institut, 2019, 181-216.

i dopunjujući je novim nama dostupnim podacima.

Namjesnik Osmanske Carevine koji se nalazio na čelu jednog sandžaka imao je zvanje sandžak-bega ili mir-i live. Osmansko-turska riječ *sandžak* i arapska *liva* su sinonimi i one znače “zastava”.⁴ Kao upravni termini u Osmanskoj Carevini, oni su označavali veće ili manje vojno-političke i administrativne jedinice na koje se dijelilo Osmansko Carstvo.⁵ Bili su niži od beglerbegluka, a viši od vilajeta, odnosno kadiluka.⁶ Poput beglerbega i sandžak-beg je u povjerenom mu sandžaku imao i vojnu, ali i civilnu vlast. U početku je vojni karakter sandžaka bio u prvom planu zbog stalnih osvajanja koje je država poduzimala, ali je kasnije i upravna dimenzija postavljena u istu ravan s vojnom.⁷ Zvornički sandžak-beg je bio podređen nadležnom beglerbegu. Od svoga osnivanja oko 1480. sve do 1541. godine bio je to rumelijski beglerbeg, od tada do 1580. godine budimski, a poslije te godine kada je osnovan Bosanski ejalet, bosanski beglerbeg.⁸ Zvornički sandžak je bio jedan od sandžaka Bosanskog ejaleta. U XVI stoljeću bio je serhad (krajina) u ofanzivnom smislu. Zbog toga je bilo važno njegovo vojno ustrojstvo. S obzirom na tu činjenicu i uloga zvorničkih sandžak-begova također je rasla i dobijala na značaju.

---

⁴ Ahmed S. Aličić, *Uređenje Bosanskog ejaleta od 1789. do 1878. godine*, Sarajevo: Orijentalni institut, 1983, 110; Hamdija Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, drugo izdanje, Sarajevo: Svjetlost, 1980, 7; *Istorija srpskog naroda*, treća knjiga, ur. Radovan Samardžić et. al, Beograd: Srpska književna zadruga, 1994, 56. i Mustafa Imamović, *Historija države i prava Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: University Press, izdanja Magistrat, 2014, 121.

⁵ Hazim Šabanović, “Vojno uređenje Bosne od 1463. do kraja XVI stoljeća”, u: *GDI*, godina IX, Sarajevo: Društvo istoričara Bosne i Hercegovine, 1961, 185; Ekmeleddin Ihsanoglu, *Historija Osmanske države i civilizacije*, Tom I, Sarajevo: Orijentalni institut-IRCICA, 2004, 282. i Enes Pelidija, *Osmanisti Bosne i Hercegovine do kraja 20. stoljeća*, knjiga 1, Sarajevo: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, 2019, 198.

⁶ A. S. Aličić, *Uređenje*, 110. i Halil Inaldžik, *Osmansko carstvo-klasično doba 1300-1600*, Beograd: Utopija, 2003, 184.

⁷ E. Ihsanoglu, *Historija Osmanske*, I, 282.

⁸ A. Handžić, “Zvornik”, 148-149.

Nadležnosti i polje djelovanja sandžak-bega

Prema Hazimu Šabanoviću, položaj sandžak-bega dobivao se u raznim vremenima na razne načine. U najranije doba sandžak-begom su mogli postati defterdari, aga janjičara, razne dvorske age (mir-alem, daruseade aga i dr.) i, naravno, svi oni koji su po rangu mogli biti imenovani beglerbegom. Tako je propisivao zakon sultana Mehmeda II Fatiha. Jedna kanunama iz godine 1607. navodi sljedeća zvanja iz kojih se dolazilo na položaj sandžak-bega: aga janjičara, nišandžija, defterdar, mir-i alem, kapidžibaša, mirahor, češnegir-baša, muteferika-baša, aga spahiogłana, silahdar, sejmen-baša, aga sag-ulufedžija, defter-ćehaja, timar-defterdar, jajabeg i zajimi koji imaju zijamet sa rentom u vrijednosti preko 50. 000 akći.⁹

Zakonom je bio propisan osnovni has sandžak-bega svakog sandžaka. U nekim kanunamama su definirani iznosi tih hasova. Što se tiče osnovnih vrijednosti rente sa hasova sandžak-begova u sandžacima, koji su bili u sastavu Bosanskog ejaleta, kao primjer mogu se navesti: has Bosanskog sandžaka iznosio je 650.000 akći, has Hercegovačkog sandžaka 410.515, Kliškog 642.500 akći, Zvorničkog 245.793, Požeškog 616.236, Čazmanskog, Pakračkog ili Cerničkog 170.000 i Krčkog ili Ličkog sandžaka 200.000 akći. Putopisac Evlija Čelebi koji je prošao kroz Zvornik 1664. godine navodi da has Zvorničkog sandžak-bega iznosi 345.793 akći.¹⁰

Zvornički sandžak-beg se u slučaju rata stavljao pod komandu nadležnog beglerbega sa svojom vojskom. U vršenju svojih dužnosti sandžak-beg se, uz pomoć malobrojnog vojno-administrativnog aparata, oslanjao na podređene zapovjednike: u prvom redu na alajbega-zapovjednika svih spahija u sandžaku, kao i na svoje subaše i vojvode. Svaki sandžak-beg bio je dužan da prema vrijednosti osnovnog hasa opremi određen broj oklopnika (čelebi). Tako je bosanski sandžak-beg bio dužan da opremi 135, kliški 123, požeški

⁹ Hazim Šabanović, "O organizaciji turske uprave u Srbiji u XV i XVI vijeku", u: *Istorijski glasnik* – organ Istorijskog društva NR Srbije, I, Beograd: Istorijsko društvo Srbije, 1955, 67.

¹⁰ Evlija Čelebi, *Putopis-odlomci o Jugoslovenskim zemljama*, Preveo, uvod i komentar napisao Hazim Šabanović, Sarajevo: Svjetlost, 1967, 1996, 482. Vjerovatno je u pitanju štamparska greška, op.a.

123, hercegovački 82, zvornički 49, krčki 40 i čazmanski 34 oklopnika.¹¹

Sandžak-begovi Bosanskog i okolnih sandžaka bili su podređeni rumelijskom ili budimskom beglerbegu kako u vojnim stvarima tako i u upravi.¹² Koliko su oni u svojim odlukama morali konsultirati određene beglerbegove ne može se sa sigurnošću precizirati. Ona bi u principu odgovarala kasnijem odnosu pojedinih Bosanskih sandžaka prema bosanskom beglerbegu, ali valja naglasiti da su Bosanski i ostali krajiški sandžaci prije osnivanja Bosanskog ejaleta imali znatno veću slobodu djelovanja, nego kasnije u okviru Bosanskog ejaleta. Osim toga, Bosanski sandžak je bio dugo vremena izrazito akindžijski sandžak kao i Smederevski i Vidinski, a ti sandžak-begovi su imali znatno veću slobodu akcija i djelovanja od ostalih sandžaka. Ta njihova sloboda nije se svodila samo na inicijativu u akcijama nego, naravno, i na područja unutarne i vojne uprave.¹³

U ranije vrijeme na dvoru sandžak-bega najistaknutiji dostojanstvenici i činovnici, koji su mogli imati utjecaja na upravu sandžakom bili su: čehaja, reis efendija, kapidžibaša, haznadar, čašnegir, jazidžija (dijak), imrahor (mirahor) i brojni čauši na čelu sa čaušbašom.¹⁴

Sandžak-begovi Zvorničkog sandžaka do kraja XVI stoljeća

Veći broj ličnosti je krajem XV i tokom XVI stoljeća obavljalo ovu dužnost, ali nisu jednaki obim i količina podataka. O onima koje smo uspjeli identificirati donosimo podatke hronološkim redom.

Bali-beg

Prvi siguran spomen o zvorničkim sandžak-begovima datira iz 1491. godine. Tada je na tom položaju bio Bali-beg. On je zajedno sa zvorničkim kadijom nadzirao popravljjanje i dogradnju zvorničkog i srebreničkog

---

¹¹ H. Šabanović, "Vojno uređenje", 192.

¹² H. Kreševljaković, *Kapetanije*, 8.

¹³ H. Šabanović, "Vojno uređenje", 193-194.

¹⁴ A. S. Aličić, *Uređenje*, 44.

grada.¹⁵ Prema mišljenju Handžića, to je vjerovatno ista osoba koju Hammer naziva imenom Ali-beg.¹⁶ Hammer navodi da je ovaj Ali-beg u akcijama u Koruškoj poginuo kod Beljaka (Villach) 1492. godine.¹⁷

Mustafa-beg Zvorničanin

Spominje se pod imenom Mustafa-beg Zvorničanin. Prema tituli, gradu za koji je vezan, ali i iz samog teksta u kome se spominje, vjerovitim se čini da je bio sandžak-beg Zvorničkog sandžaka. U pitanju je događaj pokušaja osvajanja Jajca 1501. godine. Naime, Skender-beg je sabrao vojsku, da s njom pođe u Srbiju, gdje je Ugarska vojska porazila osmansku vojsku. Da bi se ovaj poraz osvetio, Skender-beg je imao instrukcije da pođe na Jajce i da ga osvoji. Tako je on u Vrhbosni već u januaru 1501. godine sakupio 9.000 vojnika s tom namjerom. Tu je prema navodima bilo šest paša i to: Omer-beg, Malkoč-beg Jahjabegović, Nabinat-beg, ali i spomenuti Mustafa-beg Zvorničanin.¹⁸ Nije poznato do kada je ostao na dužnosti zvorničkog sandžak-bega.

Hadži Mustafa-beg

Još se jedan Mustafa-beg nalazio na položaju sandžak-bega Zvorničkog sandžaka. Najvjerovatnije nije riječ o istoj osobi, jer se ovaj Mustafa-beg na položaju sandžak-bega Zvorničkog sandžaka nalazio 1517. godine.¹⁹ Nije poznato kada je i odakle došao na taj položaj niti koliko se zadržao.

Murad-beg

Ime Murad-bega kao sandžak-bega Zvorničkog sandžaka javlja se 1526. godine.²⁰ Koliko se zadržao na toj dužnosti nije poznato, jer se u Bici na

---

¹⁵ A. Handžić, "Zvornik", 151.

¹⁶ Isto, 151.

¹⁷ Joseph Von Hammer, *Historija tuskog/osmanskog carstva*, 1, Zagreb: Izdavač Nerkez Smailagić, 1979, 265.

¹⁸ Ćiro Truhelka, "Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive", u: *GZM*, XXIII, Sarajevo: Zemaljski muzej, 1911, 347.

¹⁹ A. Handžić, "Zvornik", 151. i S. Bašagić, *Kratka uputa*, 186.

²⁰ A. Handžić, "Zvornik", 151.

Mohaču te godine spominje da Sinan-beg zvornički sandžak-beg učestvuje u njoj.

Sinan-beg

Jedan od sandžak-begova Zvorničkog sandžaka tridesetih godina XVI stoljeća bila je osoba imenom Sinan-beg. On je kao zvornički sandžak-beg učestvovao u Bici na Mohaču 1526. godine.²¹ Na tom položaju nalazio se prije Bali-bega Kućuka što će reći da je bio do 1528. godine, kada već kao zvorničkog sandžak-bega nalazimo Bali-bega. Sinan-beg je prije nego je postao zvornički sandžak-beg zauzimaio položaj rumelijskog ćehaje.²² Od podataka u vezi s njim, spominje se da je kao zvornički sandžak-beg dobio na poklon odijelo od 30.000 akči.²³

Bali-beg (zv. Kućuk)

Jedan od sandžak-begova Zvorničkog sandžaka, a koji je djelovao krajem treće decenije XVI stoljeća je Bali-beg zv. Kućuk. Godine 1528. bio je zakupio dvije mukate u svome sandžaku. Naime, u popisu zvorničkih mukata iz tog vremena evidentirano je da je “zvornički sandžak-beg Bali-beg počevši od 21. aprila 1528. godine zakupio u tri godine državni prihod od kopnene carine (bac-i siyah) na šabačkoj skeli, a 19. juna iste godine prihod od badihave u nahiji Rađevini. Iz popisa vlaha Smederevskog sandžaka (1528) vidi se, također, da je on nešto prije te godine uzeo pod zakup i slabo naseljeno selo Resnik u beogradskoj nahiji, a prema intencijama koje je u tom smislu dobio od Porte tadašnji smederevski sandžak-beg Bali-beg “da se puste zemlje koje pripadaju Beogradu izdaju u zakup i da se nasele”.²⁴

Mukata (godišnji zakup) spomenutog sela je godišnje iznosila 100 akči. U istom popisu kaže se za Kućuk Bali-bega da je “rođak Jahja-paše”, dakle oca smederevskog sandžak-bega Bali-bega. Povremeno se dešavalo

---

²¹ Isto, 181.

²² E. Čelebi, *Putopis*, 509, fusnota 11.

²³ S. Bašagić, *Kratka uputa*, 28.

²⁴ Hazim Šabanović, *Turski izvori za istoriju Beograda-katastarski popisi Beograda i okoline 1476-1566*, Knj. 1, Sv. 1, Beograd: Istorijski arhiv, 1964, 60.

istraživačima da zamjene njegov identitet s drugim Bali-begom. Naime, radi se o njegovom rođaku Bali-begu Jahjapašiću, koji je umro nešto prije 1527. godine kao smederevski sandžak-beg, dok je, dakle, u to vrijeme i kasnije Kućuk Bali-beg bio sandžak-beg Zvorničkog sandžaka.²⁵

Bali-beg je bio na dužnosti Zvorničkog sandžaka i 1530. godine. U drugoj polovini te godine podijeljeni su timari nekolicini njegovih ljudi, tj. zamijenjeni su im timari na strani za timare u tom sandžaku, iz čega ujedno vidimo svitu koja ga je okruživala. To su Derviš-beg, koji je dobio značajan timar od 10.000 akči, "jer je Bali-begov sin". Drugi Bali-begov sin, Ahmed-beg, imao je timar od 7.200 akči. Zatim se spominju njegov "glavni kapidžija" sa timarom od 5.995 i "njegov čovjek Kilič" sa timarom od 4.000 akči.²⁶ Učestvovao je u pohodu sultana Sulejmana Kanunija na Beč 1529. godine. Ostavio je zadužbine u Zvorniku, kao i u drugim mjestima.²⁷

Osim što je bio sandžak-beg Zvorničkog sandžaka u periodu između 1528. i 1530. godine, on je prije toga bio sandžak-beg Prizrenskog sandžaka (1526-1527). Zbog toga što su neki njegovi "ljudi" imali svoje timare u Kruševačkom sandžaku, tu je prema nekim pretpostavkama bio sandžak-beg.²⁸ Nakon toga, bio je sandžak-beg Hercegovačkog sandžaka u periodu 1537-1541. godine. Od februara 1542. do maja 1543. godine Bali-beg, sada već Bali-paša, obavljao je dužnost beglerbega Budimskog ejaleta.²⁹ Na taj položaj je došao nakon što je prvi beglerbeg tog ejaleta Sulejman-paša zatražio da ga se zbog bolesti razriješi te dužnosti.³⁰

Džafer-beg

Godine 1534. na položaju sandžak-bega Zvorničkog sandžaka nalazio se Džafer-beg. Bašagić navodi da je on donio ključeve Bagdada sultanu

²⁵ A. Handžić, "Zvornik", 151.

²⁶ Isto, 151-152.

²⁷ B. Zlatar, "O nekim", 96.

²⁸ Dušanka Bojanić, "Požarevac u XVI veku i Bali-beg Jahjapašić", u: *Istorijski časopis*, knjiga XXXII, Beograd: Istorijski institut, 1985, 63.

²⁹ Isto, 63.

³⁰ J. V. Hammer, *Historija*, 428.

Sulejmanu i na dar dobio zlatnu odoru i Zvornički sandžak s prihodom od 300 000 akči.³¹ On se u godinama 1541-1543. nalazio na položaju hercegovačkog sandžak-bega. Pečevija je zabilježio kako je Džafer-beg, zajedno s Mehmed-beg Jahjapašićem, Gazi Husrev-begom i Ahmed-begom 1538. godine učestvovao u borbi protiv bana Ivana Kocijana kod Osijeka. Prije toga je sa spomenutima bio pozvan na dogovor u Vukovar.³² Vjerovatno se na Džafer-bega kao zvorničkog sandžak-bega, koji se ne spominje imenom odnosi vijest da je bio zajedno sa kliškim sandžak-begom kada se “u naročito teškom položaju našao Dubrovnik za vreme borbi oko Novog i posle pada tog grada u španske ruke, 23. oktobra 1538. godine. U decembru iste godine stigli su, kao pojačanje, tako da su se uskoro u blizini Dubrovnika nalazila tri sandžak-bega sa svojim vojskama. Dubrovčani su nastojali da svima ugode: slali su im žito i drugi provijant, posredovali prilikom otkupa zarobljenika, i trudili se da ih obavještavaju o pokretima hrišćanske vojske i flote, o čemu su brižljivo prikupljali podatke”³³ U Hercegovini je ostao do februara 1542. godine, jer se 18. februara spominje kao smederevski sandžak-beg. Iste godine u novembru mjesecu vraćen je u Hercegovinu. U Foči je sagradio mesdžid oko kojeg se vremenom formirala mahala. Također, osnovao je i jednu od fočanskih medresa koja je nosila njegovo ime.³⁴

Hajrudin-beg

Osoba imenom Hajrudin-beg je obavljala dužnost zvorničkog sandžak-bega. On se kao zvornički sandžak-beg spominje među onima koji su opsjedali grad Šikloš. Vojska za opsadu bila je pojačana dolaskom više od tri hiljade Tatara, a osim njega koji je sigurno učestvovao u ovoj opsadi zajedno sa vojnicima iz Zvorničkog sandžaka, još su u opsadi sudjelovali

³¹ S. Bašagić, *Kratka uputa*, 30.

³² Ive Mažuran, “Turska osvajanja u Slavoniji (1526-1552)”, Posebni otisak iz Osječkog zbornika br. VI, Osijek: 1958, 105. i Aleksa Ivić, *Istorija Srba u Ugarskoj-od pada Smedereva do seobe pod Čarnojevićem (1459-1690)*, Zagreb: Privrednikova knjižara, 1914, 132.

³³ Toma Popović, “Upravna organizacija Hercegovačkog sandžaka u XVI veku”, u: *POF*, br. XII-XIII, Sarajevo: Orijentalni institut, 1965, 79-80.

³⁴ M. Hodžić, *Foča*, 82-83.

Mehmed i Husrev-paša smederevski beg, Teke-zade Hadži Mehmed iz Moreje i Mehmed Turhan.³⁵ Godine 1543. Hajrudin-beg je predvodio vojsku iz Zvorničkog sandžaka u pohodu sultana Sulejmana Kanunija na Ostrogon. Na dužnosti sandžak-bega Zvorničkog sandžaka mogao se nalaziti najkasnije do kraja 1544. godine, jer se već početkom januara sljedeće godine javlja vijest u jednom dokumentu da je on sandžak-beg Hercegovačkog sandžaka. U tom dokumentu koji je datiran početkom januara 1545. godine navodi se da je hercegovački sandžak-beg Hajrudin-beg preuzeo u Kotoru 41.000 zlatnih dukata i metalni sat u kutiji od mletačkog providura, koji je trebao proslijediti na Portu u Istanbul. Ova datacija upućuje na pretpostavku kako je Hajrudin-beg u Hercegovinu došao najkasnije krajem 1544. godine, ali se sa sigurnošću ne može reći u kojem mjesecu.³⁶

Hizir-beg

Na dužnosti sandžak-bega nalazio se i Hizir-beg koji je bio hercegovački sandžak-beg kao i sandžak-beg u Šamu (sandžak Lacun). Nakon Hercegovine Hizir-beg je postavljen za sandžak-bega Ćustendila i u tom svojstvu je učestvovao u pohodu na Ostrogon 1543. godine. Početkom jula 1546. godine Hizir-beg se spominje kao član komisije koja je trebala rješavati granične sporove s Mlečanima. Komisiju je formirala Porta zbog žalbi kliškog sandžak-bega da Mlečani neovlašteno upadaju i pljačkaju osmansku teritoriju, te da nastoje preseliti osmanske podanike na područje pod njihovom vlašću. S druge strane, mletački bailo Alessandro Contarini također se žalio na emina Ferhada kojeg je optuživao za pljačku okoline Zadra, te odvođenje mletačkih podanika u ropstvo. Budući da je bilo nužno provesti istragu na terenu, Porta je imenovala Hizir-bega, hercegovačkog sandžak-bega, te kadije Sarajeva i Broda u Bosni, da utvrde činjenice o tim događajima.³⁷

---

³⁵ J. V. Hammer, *Historija*, 432.

³⁶ M. Hodžić, "O hercegovačkim sandžak-begovima", 202.

³⁷ Isto, 202-203.

Mehmed-beg

Ime Mehmed-bega kao zvorničkog sandžak-bega susrećemo kada se govori o prihodima sandžak-bega ovog sandžaka. Navodi se da se u hasovima zvorničkih sandžak-begova u XVI vijeku primjećuje uglavnom postepeno povećavanje tog iznosa, kao i jedan značajan izuzetak u 1548. godini, kada je has sandžak-bega Mehmed-bega ili Mehmed-hana znatno premašio uobičajene okvire i popeo se na 665.586 akči, više, dakle, nego što je obično iznosio has bosanskog sandžak-bega, što bi značilo da je Mehmed-han ranije zauzimao znatno veći položaj,³⁸ ali ne znamo koji. Postavlja se pitanje da li je Mehmed-beg sin Mustafa-paše i je li on imao još jednog sina, ovog Mehmed-hana, koji je 1548. godine bio zvornički sandžak-beg i koji je sahranjen u Skoplju kraj svoje majke sultanije.³⁹

Bahši-beg

Još jedna ličnost koja je u prvoj polovini XVI stoljeća podigla i ostavila zadužbine u Zvorniku, a obavljala funkciju zvorničkog sandžak-bega je Jahja-beg. Na to upućuje njegovo ime i zvanje. Naime, u popisu iz 1548. godine spominje se zadužbina “tekija” u zvorničkoj tvrđavi umrlog Jahja-bega.⁴⁰ “Jahja-beg je još podigao kao svoj vakuf karavansaraj u Zvorniku i most na rijeci Drinjači.”⁴¹ Kako su u ovo vrijeme od funkcionera jedino sandžak-bezi nosili titulu bega, te kako su baš u sjedištu sandžaka i njegovoj neposrednoj blizini podignute navedene zadužbine, najvjerojatnije je da je Jahja-beg bio zvornički sandžak-beg.⁴²

Međutim, situacija sa identifikacijom kao i funkcijama koje je obavljala ova osoba nije baš tako jednostavna. Primjer Bahši-bega je primjer težine identifikacije ličnosti koje su obavljale funkciju zvorničkog sandžak-bega, ali i kao vakifa/legatora koji je ostavio značajan vakuf u XVI stoljeću na području ovog sandžaka.

³⁸ A. Handžić, “Zvornik”, 149.

³⁹ B. Zlatar, “O nekim”, 119.

⁴⁰ Neki ovu osobu spominju pod imenom Bahši-beg, a neki Jahja-beg.

⁴¹ A. Handžić, “Zvornik”, 151.

⁴² Isto, 151.

Jedni ga nazivaju Bahši, drugi Jahja-beg, jedni govore da je bio zbornički sandžak-beg, drugi da je bio zbornički alaj-beg.⁴³ Prema mišljenju A. Handžića, Bahši-beg je morao biti zbornički sandžak-beg. Svoje zadužbine u Zborniku podigao je najkasnije u trećoj deceniji XVI stoljeća, jer je umro u martu 1533. godine kao hercegovački sandžak-beg. Njegov vakuf se sastojao od prihoda sela Bratojevići u nahiji Drametin, kao i mlinova i dućana, a iznosio je ukupno 3.163 akče. Ti prihodi su bili određeni za tekiju, musafirhanu, za plaću imama u mesdžidu i za održavanje javnih česmi.⁴⁴

Mehmed Mujezinović i Džemal Čelić slijedeći mišljenje Hazima Šabanovića u komentaru *Putopisa* Evlije Čelebije, nazivaju Jahši sa titulom alaj-bega i smještaju u početak XVII stoljeća. Govoreći o mostu koji se veže za njegov vakuf, oni donose i jednu zanimljivu napomenu da je na jednom platnu slikara M. Olivera prikazan jedan pejzaž u okolini Splita, sa zelenim obalama tamošnjeg Jadra, s uspravnim jablanima i starim mostom iz osmanskih vremena, kojemu je to bio jedini sačuvani izgled. Most je imao pet lukova i kameni korkaluk, po svemu dosta sličan mostu u Plandištu kod Blažuja.⁴⁵

U tuzlanskom hagiološkom katalogu je uz neka poznata imena, pri samom vrhu jednog lista koji je inače prazan, dodano “*u Kutahiji Bahši efendija*”.⁴⁶ Muhamed Hadžijahić smatra da je tu, po svoj prilici, riječ o ovom zborničkom dobrotvoru spomenutom Bahši-begu, za koga iz kataloga saznajemo da je ukopan u Kutahiji. On navodi mišljenje A. Handžića koji tvrdi da je Bahši-beg bio zbornički sandžak-beg i da je umro u martu 1533. godine kao hercegovački sandžak-beg. Međutim, Hadžijahić smatra da “Bahši-begovo situiranje u jednom katalogu dobrih Zborničkog sandžaka upućivalo bi da je ovaj zbornički dobrotvor jedva mogao pripadati državnom aparatu”.⁴⁷

⁴³ Hazim Šabanović u svojim komentarima *Putopisa* Evlije Čelebije navodi: “*Jahši alajbeg bio je alajbeg zborničkog sandžaka početkom XVII v.*”, E. Čelebi, *Putopis*, 482, fusnota 21.

⁴⁴ Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo: Svjetlost, 1975, 148.

⁴⁵ Džemal Čelić, Mehmed Mujezinović, *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Sarajevo Publishing, 1998, 209.

⁴⁶ Muhamed Hadžijahić, “Jedan nepoznati tuzlanski hagiološki katalog”, u: *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, knj. XIII, Tuzla: Muzej istočne Bosne, 1980, 230.

⁴⁷ Isto, 235, fusnota 69.

Memi-beg

Kao zvornički sandžak-beg javlja se i Memi-beg (Gazi). Osnivač je đakovačke porodice Gazimemibegovića. Više puta je po nekoliko godina bio sandžak-beg u pograničnim sandžacima: Požezi, Cerniku i u Zvorniku. Po Požeškom, Krčkom i Cerničkom sandžaku osvojio je nekoliko gradova kao Dobru Kuću, Đakovo, Zemunik (1549), Prut, i dr. Sultan mu je darovao Đakovo.⁴⁸ Vjerovatno je riječ o Memi-begu zvorničkom sandžak-begu kada se govori da je 27. rebiul-evvela godine 959/23. marta 1552. godine, Porta rumelijskog beglerbega obavijestila da su habsburške snage opsjele utvrdu Novi grad i da su onamo “*radi brzoga djelovanja*” pozvani Ulama-beg, te zvornički i srijemski sandžak-beg.⁴⁹ Potomci Memi-bega su Memibegovići i Durakbegovići koji su dugo godina upravljali Krčkim sandžakom: više puta između 1580-1587. godine njegov sin Mehmed-beg, a deset godina kasnije i drugi sin Ibrahim-beg, kao i unuk Halil-beg. Mlečani redovito Mehmed-bega nazivaju Memi-begom, isto kao što su i Muhamed-bega Durakbegovića, krčkog sandžak-bega druge polovine XVII st, gotovo uvijek zvali Durak-beg ili još kraće Durak.⁵⁰

Mustafa-beg

Ime ovog Mustafa-bega kao zvorničkog sandžak-bega se prema dosadašnjim saznanjima pojavljuje samo jednom. Riječ je o dokumentu koji je datiran sa 3. džumadel-evvelom 963/15. martom 1556. godine. Radi se o obavijesti da je Mustafa-begu, dotadašnjem zvorničkom sandžak-begu, dodijeljen sandžak Aladžahisar (Kruševac).⁵¹ Problem predstavlja činjenica da se u razmaku od otprilike mjesec dana pojavljuju imena čak četvorice

⁴⁸ Seid Traljić, “Vrana i njeni gospodari u doba turske vladavine”, u: *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. XVIII, Zadar: JAZU u Zadru, 1971, 357-359. i Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*, Sarajevo: Svjetlost, 1986, 397. Vidjeti i: Faruk Taslidža, *Bosanski ejalet u doba Bečkog rata (1683-1699)*, Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, 2017, 44, fusnota 155.

⁴⁹ Dino Mujadžević, “Osmanska osvajanja u Slavoniji u svijetlu osmanskih arhiva”, u: *Povijesni prilozi*, 36, Zagreb: Hrvatski Institut za povijest, 2009, 96-97.

⁵⁰ F. Taslidža, *Bosanski ejalet*, 44, fusnota 155.

⁵¹ BOA, *Divan-ı Hümayûn Sicillatı Mühimme Defterleri*, 2/338, (dalje: A(DVNSMHH.d))

sandžak-begova Zvorničkog sandžaka, kao imenovani ili kao bivši. U ovom dokumentu Mustafa-beg se naziva Turk Mustafa-beg. Vrlo je moguće da su neki sandžak-bezi samo imenovani, ali da nisu išli u mjesto imenovanja da vrše svoju dužnost.

Džafer-beg

Ime ovog Džafer-bega kao zvorničkog sandžak-bega javlja se u dokumentu koji je kao i prethodni dokument datiran sa 3. džumadel-evvelom 963/15. martom 1556. godine. Riječ je o postavljenju Džafer-bega za sandžak-bega Zvorničkog sandžaka. U dokumentu se govori da je Džafer-beg na taj položaj postavljen sa mjesta sandžak-bega Soluna. Zanimljivo je da je ovdje Džafer-beg nazvan Lala (odgajatelj prinčeva-budućih prestolonasljednika).⁵² Ime Džafer-bega kao sandžak-bega Zvorničkog sandžaka se javlja i u dokumentu otprilike mjesec dana kasnije, tj. 3. džumadel-ahira 963/14. aprila 1556. godine, kada je postavljen za sandžak-bega Agriboza.⁵³ Ovaj put se Džafer-beg ne naziva Lalom.

Bali-beg

Ime Bali-bega Malkočevića kao zvorničkog sandžak-bega se spominje u jednom dokumentu koji je datiran sa 19. saferom 964/22. decembrom 1556. godine. U dokumentu se govori da je na taj datum Bali-beg Malkočević odstupio sa dužnosti zvorničkog sandžak-bega.⁵⁴ On se u dokumentu navodi kao Malkočević. To je zasada jedino mjesto u izvornoj građi na kojem se spominje Bali-beg kao zvornički sandžak-beg. Nije poznato kada je imenovan na tu funkciju.

Mehmed-han

Ime Mehmed-bega kao zvorničkog sandžak-bega se javlja u više dokumenata. Prvi spomen pronalazimo u dokumentu koji je datiran sa 19. saferom 964/22. decembrom 1556. godine. Dokument ustvari predstavlja

---

⁵² BOA, A(DVNSMHHM.d., 2/339

⁵³ BOA, A(DVNSMHHM.d., 2/509

⁵⁴ BOA, A(DVNSMHHM.d., 2/1811

imenovanje Mehmed-bega na funkciju zvorničkog sandžak-bega. U njemu stoji da je nakon povlačenja Bali-bega Malkočevića sa funkcije Zvorničkog sandžaka na tu funkciju imenovan Mehmed-beg. Za njega se navodi da je prije toga obnašao dužnost sandžak-bega Soluna.⁵⁵ Njegovo ime se spominje i u jednom dokumentu koji nosi dataciju 14. džumadel-ahira 964/14. aprila 1557. godine. Dokument sadrži podatke o dodjeli timara dvojici sinova Mehmed-bega.⁵⁶ Sigurno se radi o sinovima Ahmedu i Mahmudu kojima su dodijeljeni timari od po deset hiljada akči.⁵⁷ Ime Mehmed-bega kao sandžak-bega Zvorničkog sandžaka se spominje u jednom dokumentu koji je datiran sa početkom mjeseca zul-hidžeta 966/ 13. septembra 1559. godine.⁵⁸ On se tu navodi kao bivši sandžak-beg Zvorničkog sandžaka, a sadašnji sandžak-beg Mohača. Istina, njegovo ime u ovim dokumentima Nedim Filipović navodi pod imenom Muhamed koji je tada već bivši sandžak-beg Zvorničkog sandžaka. Dokument je u vezi tahvila – onoga što je on uživao u Zvorničkom sandžaku dato tadašnjem zvorničkom sandžak-begu. Njegovo ime kao bivšeg sandžak-bega Zvorničkog sandžaka se spominje i u drugom dokumentu poslije vezanom za istu temu. I ovaj dokument je upućen kadijama Zvorničkog sandžaka, a datiran je godinom 966/od 14. X 1558. do 2-3. X 1559. godine.⁵⁹

Ahmed-beg, sin Mehmed-hanov

Ahmed-beg se na položaju zvorničkog sandžak-bega nalazio 1558. godine. Na taj položaj je došao iza oca Mehmed-hana. Gore smo citirali dokument u kome se navodi ime Ahmeda, jednog od sinova Mehmed-bega, sandžak-bega Zvorničkog sandžaka, a koji je datiran sa 14. džumadel-ahrom 964/četvrtak, 14. aprilom 1557. godine. U njemu se navodi da mu je

⁵⁵ BOA, A(DVNSMHHM.d., 2/1811

⁵⁶ BOA, A(DVNSMHHM.d., 2/2155

⁵⁷ Orijentalni institut u Sarajevu, *Muhimme defter, 139 a, Zbirka 12, fk. 15. (dalje: OIS)* (prijevod: Abdulah Polimac)

⁵⁸ Nedim Filipović, "Sedam dokumenata iz kodeksa br. 1", u: *POF, III-IV*, Sarajevo: Orijentalni institut, 1952, 445.

⁵⁹ Isto, 447.

dodijeljen timar od deset hiljada akči. Tezkira je dostavljena po Mehmed Čelebiji, slugi Skender čauša. Naređeno je da se izda časna naredba (emri šerif). Po imenovanom je dostavljeno da se provede.⁶⁰ To je sigurno sin Ahmed-beg koji je oca naslijedio na mjestu sandžak-bega Zvorničkog sandžaka.

Husein-šah

Ime Husein-bega ili Husein-šaha kako se on nekada naziva kao zvorničkog sandžak-bega nalazimo u nekoliko dokumenata. Tako se on spominje u dokumentu koji je datiran sa 8. ramazanom 967/2. junom 1560. godine. U dokumentu se spominje prijedlog da se za dizdara jedne tvrđave postavi stari dizdar Veli. To mjesto je ostalo upražnjeno nakon Mustafe.⁶¹ Njegovo ime se spominje i u dokumentu koji je datiran sa 9. ramazanom 967/3. junom 1560. godine. U dokumentu se govori o dodjeli timara u nahiji Kušlat u Zvorničkom sandžaku.⁶² Osim toga, ime Husein-bega kao zvorničkog sandžak-bega se pojavljuje i u dokumentu koji je datiran sa 8. rebiulevvelom 968/27. novembrom 1560. godine. On se ovaj put naziva Husein-šah-beg.⁶³ Ime Husein-šaha, zvorničkog sandžak-bega, susreće se u već spomenutim dokumentima koji se tiču tahvila - onoga što se uživa. U dokumentu se navodi da se tahvil koji je uživao prije spomenuti Mehmed-beg, bivši sandžak-beg Zvornika, a tadašnji sandžak-beg Mohača daje Husein-šahu, sadašnjem sandžak-begu Zvorničkog sandžaka. Naredba je upućena kadijama Zvorničkog sandžaka, a datirana je početkom mjeseca zul-hidžeta 966/do 13. septembra 1559. godine.⁶⁴ Ime Husein-šaha kao aktuelnog zvorničkog sandžak-bega spominje se u još jednom dokumentu vezanom za istu temu. I, taj dokument je upućen kadijama Zvorničkog sandžaka, a datiran je sa godinom 966/od 14. X 1558. do 2-3. X 1559. godine.⁶⁵

⁶⁰ OIS, *Muhimme defter, 139a, Zbirka 12, fk. 15.*

⁶¹ BOA, A(DVNSMHHM.d., 4/810

⁶² BOA, A(DVNMSHM.d., 4/824

⁶³ BOA, A(DVNMSHM.d., 4/1690

⁶⁴ N. Filipović, "Sedam dokumenata", 445-446.

⁶⁵ Isto, 447.

Osim toga, njegovo ime kao zvorničkog sandžak-bega spominje se i u vezi sa sigurnosnim problemima u nahiji Nenavište, koja se nalazila u njegovoj ingerenciji. Tako se u jednom od tih dokumenata navodi da su nedavno njegova visost Husein-šah i zvornički kadija, podnijeli arz u kome su naveli da je vojvoda carskog hasa u nahiji Nenavište, jatak razbojnika i kradljivaca. Izdat je hukmi šerif begu Srema, njegovoj visosti Bajramu da zajedno sa beogradskim kadijom to provjeri. Taj has drži princ Mehmedhan, pa je sada dostavio Visokoj Porti pismo, u kome je izvijestio da su sa begom Srema i beogradskim kadijom još i neki trgovci. Zamolio je da se ova stvar vama povjeri da je ispitati. Na osnovu toga naređuje se da se nakon primitka ovoga emri šerifa ne čeka. Uzeće se u obzir hukmi šerif koji je po ovoj stvari dostavljen begu Srema i beogradskom kadiji, pa će se ta stvar ispitati kako je to hukmi šerifom naređeno.⁶⁶

Šaban-beg

Krajem 1565. i u prvoj polovini 1566. godine nalazimo veći broj dokumenata koji se tiču zvorničkog sandžak-bega. Kako je u to vrijeme tu dužnost obavljao Šaban-beg, smatramo da je najveći broj tih dokumenata upućen na ime ove osobe. Ova intenzivna korespondencija se ticala budućeg vojnog pohoda sultana Sulejmana Kanunija na Siget 1566. godine. Iz dokumenata upućenih Šaban-begu se jasno vidi da je on dužan da izvrši sve pripreme za prolaz vojske koja će prolaziti i Zvorničkim sandžakom. On je dužan da obezbijedi kako vojnu pomoć tako i logističku podršku. Ona se ogledala prvenstveno u ažuriranju oko izgradnji šajki u Zvorniku.

Krajem novembra 1565. godine nalazimo naređenje koje je upućeno zvorničkom sandžak-begu Šaban-begu, kako je nužno da se zna šta je ostvareno u pogledu izgradnje lađi, zapovijeda mu se čim stigne zapovijed, neka odmah opširno piše koliko je lađi, na osnovu zapovijedi, već dovršeno, a koliko je ostalo da se završi. Da nastoji da se lađe što prije završe i da,

---

⁶⁶ OIS, *Muhimme defter*, 139/II, 408-2, 967/1560.

s Božijom pomoći, a u smislu naredbe, do mjeseca šabana (počinje 21. II 1566.) prispiju u Beograd natovarene žitom.⁶⁷

Ove naredbe će se nastaviti tako da će jedna od njih biti da se povede istraga, pošto su se u zemlji pojavili ljudi koji prave lažne novce, da se izvrše premetačine i da se krivci pohapse.⁶⁸ Ime Šaban-bega kao zborničkog sandžak-bega se pojavljuje i u dokumentu koji je datiran sa 17. ševvalom 973/7. majem 1566. godine, u kome se govori o potrebi da zbornički kadija kao i prije boravi u Zvorniku kao svome sjedištu.⁶⁹

Osim toga, tu su i neke redovne aktivnosti, ali i slučaj gdje je zbornički sandžak-beg član komisije koja treba da ispita nepravilnosti, koje je činio tadašnji smederevski sandžak-beg, dok je bio na funkciji sandžak-bega Srema.⁷⁰ Dokument je datiran sa zul-kadetom 972/od 31. V do 29. VI 1566. godine.

Mehmed-beg

Ime ovog Mehmed-bega kao zborničkog sandžak-bega se pojavljuje u jednom dokumentu koji je datiran sa 15. saferom 978/19. julom 1570. godine. U pitanju je obavijest ovom sandžak-begu da pritekne u pomoć u hrani Hercegovačkom sandžaku.⁷¹ Da li je riječ o Mehmed-begu koji se prije 11 godina nalazio na tom položaju, nije nam poznato.

Iskender-beg

Iskender-beg je vjerovatno tri puta obavljao dužnost sandžak-bega Zborničkog sandžaka. On se na tom položaju prvi put nalazio 11. novembra 1571. godine. Ponovo je došao na taj položaj 27. marta 1574. godine.⁷²

---

⁶⁷ Adem Handžić, "Izgradnja lađa kod Novog na Savi u XVI vijeku", u: *POE*, br. XXII-XXIII/1972-73, Sarajevo: Orijentalni institut, 1973, 106.

⁶⁸ G. Elezović, *Iz carigradskih arhiva*, 289.

⁶⁹ BOA, A(DVNSMHHM.d., 5/1554

⁷⁰ Gliša Elezović, "Iz carigradskih arhiva muhimme defteri", u: SAN, Zbornik za istočnjačku i književnu građu, knjiga II, knjiga 1, Beograd: Istorijski institut, 1951, 178.

⁷¹ BOA, A(DVNSMHHM.d., 14-1/162

⁷² A. Handžić, "Zvornik", 152.

Treći put će to biti 1579. godine. Pošto je Iskender-beg više puta vršio dužnost sandžak-bega Zvorničkog sandžaka, to smo u prilici da prezentiramo veći broj dokumenata koji se odnose na njega.

Tako se njegovo ime kao zvorničkog sandžak-bega spominje u dokumentu koji je datiran sa 29. džumadel-ahiom 979/18. novembrom 1571. godine. U tom se dokumentu govori da je od strane beglerbega Budima Iskender-begu, zvorničkom sandžak-begu, upućena jedna naredba u vezi sa zeametom u iznosu od 20.000 akči, koji je posjedovao izvjesni Mustafa, a koji je umro.⁷³ Njegovo ime se spominje i u dokumentu koji je datiran sa 10. muharremom 979/4. junom 1571. godine. Tada je njemu kao zvorničkom sandžak-begu stigla oštra prijetnja zbog žalbe da njegove vojvode čine nasilje i nepravdu nad rajom. Na osnovu toga mu se strogo naređuje da, nakon što primi naredbu, sve svoje vojvode lijepo dovede u red. Treba ih strogo upozoriti, da nad rajom ne čine nasilja i nepravde. Oni moraju biti mirni, svoga posla gledati. Ako se samo još jednom podnese pritužba, on će sigurno biti smijenjen. Tako mu se to strogo naređuje.⁷⁴ Ime Iskender-bega, zvorničkog sandžak-bega, spominje se i u dokumentu koji je datiran sa 27. saferom 979/21. julom 1571. Dokument je u vezi sa pismom koje je on uputio, a tiče se timara izvjesnog ulufedžibaše Sulejmana.⁷⁵ Iskender-begovo ime nalazimo u pismu koje je datirano sa 20. džumadel-evvelom 979/10. oktobrom 1571. godine,⁷⁶ ali i dva dana kasnije, tj. 22. džumadel-evvela 979/12. oktobra 1571. godine u naredbi koja je osim njemu, poslana i kadijama Tuzle i Šabca,⁷⁷ kao i u dokumentu koji je datiran sa 25. muharremom 979/10. junom 1571. godine u kome se govori da vojvode ne čine nasilje raji.⁷⁸ Vjerovatno se to tiče pitanja zbog kojeg mu je upućena oštra prijetnja pa se sada samo još potvrđuje. Njegovo ime kao zvorničkog sandžak-bega se nalazi i na dokumentu koji je datiran sa 29. muharremom

⁷³ BOA, A(DVNSMHHM.d., 15/1540

⁷⁴ BOA, A(DVNSMHHM.d., 14-2/1511, OIS, *Muhimme defter*, 139/II, I/2, 118-3

⁷⁵ BOA, A(DVNSMHHM.d., 15/517

⁷⁶ BOA, A(DVNSMHHM.d., 15/1214

⁷⁷ BOA, A(DVNSMHHM.d., 16/9

⁷⁸ BOA, A(DVNSMHHM.d., 17/11

980/11. junom 1572. godine. U dokumentu se osim Iskender-bega spominje i Derviš-beg kao i sandžak-beg Hercegovine Hasan-beg.⁷⁹

Nekoliko dokumenata u kome se spominje ime Iskender-bega se tiče njegove zamjene sandžaka sa Derviš-begom, koji će doći za sandžak-bega Zvorničkog sandžaka, nosi isti datum: 29. muharrem 980/11. juni 1572. godine uz povećanje plaće od 20.000 akči,⁸⁰ kao i dokument koji ima isti datum 29. muharrem 980/11. juni 1572. godine i njegova zamjena sa Derviš-begom.⁸¹ I sljedeći dokument ima sličnu sadržinu, a upućen je beglerbegu Temišvara u kojem mu se naređuje da je sadašnjem begu (Jankovina?) Derviš-begu dato da bude zvornički beg, ali mu je po carskoj milosti ostavljeno da i dalje ostane u Jankovina? sandžaku. Gore spomenutom Derviš-begu kojem se iskazuje poštovanje nazivajući ga Njegova Visost je izdat i poslat carski hukum, da iz tih krajeva uzme uza se dobro opremljene i ozbiljne ratnike, pa da ih povede u Klis. Ali, kliškom begu Ferhad-begu je naređeno da oplijeni (garet) neka mjesta u tim krajevima. Njemu je naređeno da za obezbjeđenje Klisa uzme njegovu visost Skendera, jerse i sandžak (Jankovina?) nalazi na samoj granici.⁸²

Derviš-beg

Ime Derviš-bega u svojstvu zvorničkog sandžak-bega se spominje u više dokumenata. Neki od njih se odnose na njegovo prisustvo u odbrani područja Klisa zajedno sa tadašnjim kliškim sandžak-begom, a kasnije bosanskim, kao i prvim beglerbegom Bosanskog ejaleta i na kraju beglerbegom Budima Ferhad-pašom Sokolovićem, ali i u vezi sa njegovom zamjenom sa Iskender-begom. U svakom slučaju, on je na položaj sandžak-bega Zvorničkog sandžaka došao sa položaja sandžak-bega Jankovine, nakon što se zamijenio sa Iskender-begom koji je otišao za sandžak-bega Jankovine.⁸³

Tako se u jednom dokumentu navodi da se sadašnjem zvorničkom begu, Derviš-begu naređuje i obavještava ga da je sadašnji beglerbeg Temišvara

⁷⁹ BOA, A(DVNSMHHM.d., 19/194

⁸⁰ BOA, A(DVNSMHHM.d., 19/198

⁸¹ BOA, A(DVNSMHHM.d., 19/208

⁸² OIS, *Muhimme defter*, 139/II, I/1, 91-4

⁸³ OIS, *Muhimme defter*, 139/II, I/1, 95/4, 970/1562.

poslao pismo Visokoj Porti, u kome je izvijestio, da mu se on pridružio u borbi protiv nevjernika na Banovu Varoš, kojoj je od njih bila zaprijetila opasnost. On je ujedno izvijestio, da je Derviš-beg zamolio, da mu se promijeni sandžak. Navodi se da je on kod carskog veličanstva zaslužio veliku milost stoga mu se dodjeljuje sandžak Zvornika, uz povišicu od dvadeset hiljada akči, računajući od dana 28. muharrema ove 980/1572. godine. Ali, sandžak-beg Klisa, njegova visost Ferhad, je dobio naređenje da neka mjesta koja pripadaju Zadru, dozvoli da se poplijene (opljačkaju-gareti ferman olunup). Stoga je vrlo važno, da Derviš-beg tamo što prije stigne, sa što više svojih ljudi. Stoga mu se naređuje da kada dođe emri šerif, ne smije čekati.⁸⁴

Drugi dokument spominje Derviš-bega kao zvorničkog sandžak-bega. Svim kadijama koji se nalaze u Zvorničkom sandžaku se naređuje da je sadašnji zvornički beg, njegova visost Derviš, poslao Visokoj Porti pismo u kome izvještava da je prolazeći kroz krajeve Klisa, njemu došla raja i izvjestila ga da zaduženi službenici za prikupljanje džizije i adeti agnama kao i emini i činovnici države (ummal) čine prekomjerno nasilje i nepravde, tako da će se svi zbog tih njihovih bezakonja sigurno razbježati. S obzirom da je u svakom vilajetu, kadiluku postavljen kadija, koji će svaku namjeru da se nad rajom i narodom uopće čini nasilje suzbiti, a on je za to da tu provodi u život šerijat.⁸⁵

Dokument koji smo prethodno gore naveli, a tiče se zamjene sa Iskenderbegom, navodi da se beglerbegu Temišvara naređuje da je sadašnjem begu (Jankovina?) Derviš-begu dato da bude zvornički beg, ali mu je po milosti carskoj ostavljeno da i dalje ostane u (Jankovina?) sandžaku. Njegovoj visosti, gore spomenutom Derviš-begu je izdat i poslat carski hukum, da iz tih krajeva uzme uza se dobro opremljene i ozbiljne ratnike, pa da ih povede u Klis. Ali, kliškom begu Ferhad-begu je naređeno da oplijeni (garet) neka mjesta u tim krajevima. Njemu je naređeno da za obezbjeđenje Klisa uzme njegovu visost Skendera, jer se i sandžak (Jankovina?) nalazi na samoj granici.⁸⁶

⁸⁴ BOA, A(DVNSMHM.d., 19/205, OIS, *Muhimme defter*, 139/II, I/1, 91-2,

⁸⁵ OIS, *Muhimme defter*, 139/II, I/1, 67-2.

⁸⁶ OIS, *Muhimme defter*, 139/II, I/1, 91-4

Osim toga je, “njegovoj visosti Dervišu izdata sultanska naredba da iz svih krajeva kroz koje bude prolazio do Klisa, sakupi vrijedne ljude, koji su dobro opremljeni i jaki, te da s njima zajedno tebi dođe (...). U navedene krajeve Istrije treba prvo poslati pouzdane uhode da ispituju stanje i prilike nevjernika spomenutog vilajeta”, kao i: “Budući da je Ferhad-beg izvijestio da bi i bosanski sandžak-beg sa svojom vojskom trebao doći da pomogne u Kliški sandžak, istog dana poslana su naredbe sandžak-begu Zvornika njegovoj visosti Dervišu”.⁸⁷

Džafer-beg

Ova osoba je obavljala funkciju zvorničkog sandžak-bega. Džafer-beg je na tom položaju ostao do marta 1574. godine.⁸⁸

Iskender-beg

Ovo je njegov drugi mandat na položaju sandžak-bega Zvorničkog sandžaka. Njegovo ime kao zvorničkog sandžak-bega ovaj put se spominje u dokumentu koji je datiran sa 16. rebiul-evvelom 982/6. julom 1574. godine. U pismu budimskog beglerbega se u negativnom kontekstu spominje sin Iskender-bega, a u vezi jednog zeameta koji se nalazi u Sremskom sandžaku.⁸⁹ Njegov has kao zvorničkog sandžak-bega je te 1574. godine iznosio 300.901 akču.⁹⁰

Mustafa-beg

Ime Mustafa-bega kao zvorničkog sandžak-bega se spominje u dokumentu koji je naslovljen na sandžak-bega Segedina Ishak-bega, a koji nosi datum 27. redžeba 986/12. septembra 1578. godine. U ovom dokumentu se pored Mustafa-bega kao zvorničkog sandžak-bega spominje veći broj sandžak-begova pojedinih sandžaka: sandžak-beg Pečuha Mustafa-beg, sandžak-beg Sekćuja Kasim-beg, sandžak-beg Kopana Piri-beg, sandžak-beg

⁸⁷ E. Korić, *Životni put*, 79.

⁸⁸ A. Handžić, “Zvornik”, 152.

⁸⁹ BOA, A(DVNSMHH.d., 25/1893

⁹⁰ A. Handžić, “Zvornik”, 150.

Istolnog Beograda Ali-beg i dr.⁹¹ Mustafa-beg se nije dugo zadržao na ovoj funkciji, tek negdje oko pola godine.

Hasan-beg

Mustafu-bega je na položaju zvorničkog sandžak-bega vjerovatno naslijedio Hasan-beg. Ime ove osobe kao zvorničkog sandžak-bega se pojavljuje na jednom dokumentu koji je datiran sa 21. saferom 987/19. aprilom 1579. godine. On je uputio jednu molbu u vezi sa timarom Huseina sina Hadži Hasana.⁹²

Iskender-beg

On se kao sandžak-beg Zvorničkog sandžaka spominje u jednom dokumentu koji je datiran sa 27. ramazanom 987/17. novembrom 1579. godine. U dokumentu se govori o dvojici jeničera, imenom Nasuh i Mehmed, koji su u Srebreniku pravili probleme. Njemu se naređuje da ih privede pravdi.⁹³ Mislimo da je ovo Iskender-beg koji je već dva puta bio na položaju zvorničkog sandžak-bega pa mu je ovo treći mandat.

Murad-beg

Murad-beg je bio sandžak-beg Zvorničkog sandžaka 1580. godine. Te godine je Zvornički sandžak pripojen novoosnovanom Bosanskom ejaletu pa je moguće da je bila i nova finansijska konstrukcija. U tom kontekstu se spominje Murad-beg. "Do godine 1580. prihodi hasa su na području istog sandžaka smanjeni i, ukoliko nije tadanjem sandžak-begu Murad-begu bilo dato izvjesno namirenje u nekom drugom sandžaku, has mu je u cjelosti iznosio 279.000 akči."⁹⁴

Sinan-beg

Ime ovog Sinan-bega kao zvorničkog sandžak-bega se spominje u jednom dokumentu koji nosi dataciju sa 22. džumadel-ahiom 989/24. julom

⁹¹ BOA, A(DVNSMHHM.d., 35/664

⁹² BOA, A(DVNSMHHM.d., 37/1730

⁹³ BOA, A(DVNSMHHM.d., 40/967

⁹⁴ A. Handžić, "Zvornik", 150.

1581. godine. U dokumentu se govori o timaru izvjesnog Sulejmana u Hercegovačkom sandžaku u iznosu od 9.499 akči, a na osnovu molbe koju je uputio Sinan-beg, zbornički sandžak-beg.⁹⁵

Ferhad-beg

Ime Ferhad-bega kao zborničkog sandžak-bega nalazimo na dokumentu koji nosi dataciju 29. zul-hidžeta 989/24. januara 1582. godine.⁹⁶ U pitanju je molba koju je on podnio da dođe do promjene osoba za jedan timar.

Omer-beg

Ime Omer-bega kao zborničkog sandžak-bega javlja se na tri dokumenta. Jedan od tih dokumenata je datiran sa 29. zul-hidžetom 990/24. januarom 1583. godine. U tom dokumentu se govori o prenosu timara i molbi koju je Omer-beg uputio. Riječ je o timaru koji se nalazi u nahiji Bijeljina.⁹⁷ Njegovo ime se javlja i u dokumentu koji je datiran sa 29. zul-hidžetom 992/1. januarom 1585. godine. Opet je u pitanju molba, ali ovaj put za popunu upražnjenog mjesta mustahfiza u šabačkoj tvrđavi.⁹⁸ I treći dokument u kome se spominje ime Omer-bega kao sandžak-bega Zborničkog sandžaka se tiče molbe u vezi sa postavljanjem upražnjenog timara, ali se ne govori kome. Dokumentat je datiran sa 29. zul-hidžetom 993/22. decembrom 1585. godine.⁹⁹

Ali-beg

Ime Ali-bega kao sandžak-bega Zborničkog sandžaka se javlja na dokumentu koji je datiran sa 29. zul-hidžetom 994/1. decembar 1586. godine. U pitanju je njegova molba za popunu upražnjenih timara nakon Behrama sina Bajazidovog. Timar se traži za Ibrahima i Ridvana.¹⁰⁰

---

⁹⁵ BOA, A(DVNMSHM.d., 45/479

⁹⁶ BOA, SMRD.III, 4/371

⁹⁷ BOA, *Ali Emiri Sultan Murad Han III*, 3/241. (dalje: *AE SMRD. III*)

⁹⁸ BOA, *AE SMRD. III*, 4/310

⁹⁹ BOA, *AE SMRD. III*, 5/457

¹⁰⁰ BOA, *İbnülemin Askeriye*, 2/85 (dalje: *IE AS*)

Mustafa-beg

Neke od mahala u Gornjoj Tuzli nose ime Mustafa-bega. Za jednu od njih se 1600. godine navodi: “Mahala časne Hadži Huseinove džamije sa mahalom umrlog sandžak-bega Mustafa-bega”.¹⁰¹ Mustafa-beg je bez sumnje bio sandžak-beg Zvorničkog sandžaka. Da li je to isti Mustafa-beg kao i ona osoba koja se spominje u jednom osmanskome dokumentu datiranom sa 29. zul-hidžetom 995/30. novembrom 1587. godine kao Mustafa-beg, sandžak-beg Zvorničkog sandžaka? U pitanju je jedan ferman naslovljen na bosanskog beglerbega Ferhad-pašu.¹⁰² U tom dokumentu se spominje događaj na granici sandžaka Začasna. Vjerujemo da jeste. Mislimo da je to ista osoba koja je ranije 1579. godine obavljala dužnost sandžak-bega ovog sandžaka i da mu je ovo bio drugi mandat. Nakon prestanka funkcije sandžak-bega, Mustafa-beg je vjerovatno nastavio da živi u Gornjoj Tuzli gdje je i umro.

Ibrahim-beg

Kao zvornički sandžak-beg se javlja i osoba imena Ibrahim-beg. Njegovo ime kao zvorničkog sandžak-bega se javlja na tri dokumenta, a tiču se posadnika tvrđave u Šabcu. U tim dokumentima se uz njegovo ime upotrebljava kovanica *mir-i liva*, što također označava sandžak-bega. Problem predstavlja činjenica da sva tri dokumenta u kojima se spominje Ibrahim-beg kao zvornički sandžak-beg nose dataciju 29. zul-hidžeta 995/30. novembra 1587. godine kao i dokument kod sandžak-bega Zvorničkog sandžaka Mustafa-bega. Vjerovatno je jedan tada razriješen dužnosti, a drugi postavljen na tu dužnost. Naše je mišljenje da je Mustafa-beg bio sandžak-beg Zvorničkog sandžaka do navedenog datuma, a da ga je na toj funkciji naslijedio Ibrahim-beg. U dokumentu se govori o prenosu timara mustahfiza tvrđave u Šabcu-stari posadnik tvrđave (mustahfiz) Memija zbog starosti prenosi svoje pravo timara na Alija i Abdija koji su stanovnici

---

¹⁰¹ A. Handžić, *Tuzla i njena okolina*, 202.

¹⁰² BOA IE AS, 2/152

Šabca.¹⁰³ Drugi dokument u kome se spominje Ibrahim-beg se, također, tiče šabačke tvrđave, ali ovaj put jednog od njenih tobdžija. Dokument kao što smo napomenuli datiran je u 29. zul-hidžeta 995/30. novembra 1587. godine.¹⁰⁴ I, treći dokument se odnosi na tvrđavu Šabac i nosi isti datum 29. zul-hidže 995/30. novembar 1587. godine, a tiče se također prenosa službe nakon što se zbog starosti dobrovoljno povukao Ahmed.

Sinan-beg

Osoba imenom Sinan-beg je dužnost sandžak-bega Zvorničkog sandžaka obavljala 1592. godine.¹⁰⁵ Ostaje otvoreno pitanje da li je on identičan sa osobom koja je prije 11 godina obavljala ovu dužnost?

Memi-beg

Ostao je u sjećanju kao poznati junak. “Memi, mjesto Mehmi, turski izgovor arapskoga participa Mahmi, zaštićen (od Boga), čuvan, u sigurnosti”.¹⁰⁶ Ime Memi je, ustvari, hipokoristički oblik imena Mehmed. Cijeli život je ratovao po Bosni i Krajini. Ostao je najpoznatiji po svom učešću u bici kod Siska 1593. godine. Još pri prvoj opsadi Siska od strane Hasan-paše Predojevića 1591. godine sa njim je bio vjerovatno i Memi-beg, jer je 1. augusta te godine javio ban Tomo Bakač Erdody generalu Andriji Auerspergeru da je Hasan-paša došao iz Banja Luke i sa zvorničkim sandžak-begom, kome ne spominju ime, prešao Savu. Tu su se Hasan-paši pridružili sandžak-begovi iz Like, Hercegovine, Klisa i Livna.¹⁰⁷ U opsadi Siska i porazu 1593. godine spominje se zvornički sandžak-beg, ali ovaj put izričito se navodi njegovo ime Memi-beg. “On je ustvari po starješinstvu među sandžak-begovima Hasan-pašinim imao prvo mjesto Kodža (“Stari”) Gazi Memibeg, sandžak

---

¹⁰³ BOA, IE AS, 2/146

¹⁰⁴ BOA, IE AS, 2/148

¹⁰⁵ A. Handžić, “Zvornik”, 152.

¹⁰⁶ Aleksis Olesnicki, “Tko nosi odgovornost, za poraz turske vojske kod Siska 20. ramazana 1001. godine (22. lipnja 1593.)?”, Poseban otisak iz “Vjestnika hrvatskoga arheološkoga društva”, Nove serije svezaka XXII-XXIII 1942-1943, Zagreb: Arheološki muzej, 134, fusnota 123.

¹⁰⁷ Juraj Kolaković, *Sisak u obrani od Turaka (151-1593)*, Sisak: Novinska i radio-informativna ustanova “Jedinstvo”, 1967, 44.

zvornički. Njemu, kao najstarijem i najiskusnijem u ratu s nevjernicima, Hasan-paša je povjerio kod svoje treće opsade Siska samostalnu zadaću da s jednim dijelom vojske prijeđe Kupu i bije grad iz dovezenih topova. Za vrijeme boja on je sebi dozvolio po ulasku davati taktičke savjete Hasan-paši.¹⁰⁸ Poginuo je kao zvornički sandžak-beg u toj bici kod Siska 1001/1593.¹⁰⁹ Među četiri razloga poraza Hasan-paše Predojevića pod Siskom, A. Olesnicki navodi kao drugi razlog da Hasan-paša nije prihvatio razumnoga savjeta staroga i iskusnoga Memi-bega, koji je na lijevoj obali Kupe već bio u boju s neprijateljem i sam se bio uvjerio o njegovu znatnom broju, pa je usrdno preporučio Hasan-paši da ne prelazi Kupe. Memi-beg nalazio je, da bi on sam trebao uzmaći sa svojim odjelom za Kupu i da vojaska, zaštićena rijekom, otvori vatru na neprijatelja iz topova, pušaka i strijelja iz balistara.¹¹⁰ “Memi-begova odsječena glava bila je nošena između ostalih trofeja prilikom Auerspergerova ulaska u Karlovac.”¹¹¹

Mehmed-beg

Stanovnik Gornje Tuzle 14. oktobra 1606. bio je i Mehmed-beg, raniji sandžak-beg, za koga neki pretpostavljaju da je sin Turali-bega, a brat Bali-bega,¹¹² koji je 1600. godine još bio živ. Ime Mehmed-bega, zvorničkog sandžak-bega, pri kraju XVI stoljeća nalazi se i u dokumentu. Radi se o presudi u vezi sa dodjelom nasljedstva iza umrle Hatidže-hanume u iznosu od 300.000 akči, koji treba da bude upotrijebljen za uvakufljenje. Presudu je donio sud na Galati/Istanbul krajem mjeseca rebiul-ahira 998/početak marta 1590. godine. Gore spomenuta pretpostavka da bi Mehmed-beg mogao biti sin poznatog tuzlanskog vakifa Turali-bega ne stoji, jer se spomenuti Mehmed-beg izričito navodi kao Mehmed-beg sin Husein-paše. Ako je bio još neki Mehmed-beg zvornički sandžak-beg pri kraju ovog stoljeća, a da je moguće

¹⁰⁸ A. Olesnicki, “Tko nosi odgovornost”, 134.

¹⁰⁹ S. Bašagić, *Znameniti*, 397, *Isti, Kratka uputa*, 48.

¹¹⁰ A. Olesnicki, “Tko nosi odgovornost”, 140.

¹¹¹ J. Kolaković, *Sisak u obrani*, 105, fusnota 172.

¹¹² Rusmir Djedović, “Uloga i značaj Turalibegovog vakufa u urbanom razvoju Tuzle”, u: *Stav*, god. II, br. 2, Tuzla: 2003, 63.

bio sin Turali-bega, treba ga tražiti na drugom mjestu. On se u ovom dokumentu izričito navodi kao zbornički sandžak-beg (mir-liva-i Izvornik), a prije toga mu se daju epiteti (Fahrü'l-ümera'i l-kiram). On je naveden kao prvi svjedok te presude, a poslije njega još neke osobe kao što su: Kasim Bey b. Mehmed el-muteferrika, Yitilmiš b. Seyyid Ali, Idris b. el-hac Abdullah, Husein Kethuda b. Mehmed, Pir Ahmed b. Husein, i drugi.¹¹³ Iz ovog spomena njega kao svjedoka se vidi da je on sin paše, da je pripadao visokoj osmanskoj klasi, ako se zna ko je sve nosio titulu muteferrika i počasni naziv sejjida. I gore spomenuta umrla Hatidža-hanuma se u istom dokumentu navodi kao kćerka Husein-paše, što znači da je sestra Mehmed-bega, tada još uvijek aktuelnog zborničkog sandžak-bega Mehmed-bega.

Bali-beg

U Gornjoj Tuzli 1600. godine ime jedne mahale je Bali-begova. U osmanskom dokumentu se navodi kao "Mahala Bali-bega, dobrotvora koji je živ". Iz toga jasno proizilazi da je Bali-beg te godine bio živ, a ranije je vjerovatno bio zbornički sandžak-beg.¹¹⁴ On je u Gornjoj Tuzli ostavio značajan vakuf koji je 1701. godine plaćao kuhara za imaret i to 2 dana slane vode godišnje.¹¹⁵ Osim javne kuhinje, njegov vakuf je i medresa koja nosi njegovo ime. U njoj su 1054/1644. godine prepisana dva djela od kojih je jedno djelo, a drugo njegov komentar.¹¹⁶

Zaključak

Velika je uloga koju su imali sandžak-begovi u okviru administrativne podjele Osmanskog Carstva, jer su im ingerencije bile široke. Bile su to najznačajnije osobe jednog sandžaka. Kako je Zbornički sandžak od svoga

---

¹¹³ Istanbul Kadi Sicilleri, *Galata Mahkemesi (H. 981-1000/M. 1573-1591)*, *Hüküm*, No. 70, Istanbul: Islam Arastirmalari Merkezi, 2012.

¹¹⁴ A. Handžić, *Tuzla i njena okolina*, 204.

¹¹⁵ Isto.

¹¹⁶ *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa*, svezak drugi, Obradio: Kasim Dobrača, London-Sarajevo: Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, 1423/2002, 840-841.

osnivanja do kraja XVI vijeka bio serhad (krajina) u ofanzivnom smislu, to su se pojedini sandžak-bezi ovog sandžaka istakli kao veliki ratnici. Neki od njih su se istakli u osvajanjima u Slavoniji kao Memi-beg iz sredine XVI stoljeća i za to bili nagrađeni. Sandžak-beg Zvorničkog sandžaka Derviš-beg je bio angažovan u ratnim operacijama na području Kliškog sandžaka. Memi-beg pri kraju XVI stoljeća je bio najvažniji pomoćnik Hasan-paše Predojevića u borbama kod Siska 1593. godine. Pojedini su bili pripadnici istaknutih porodica koje su dugo vremena imale značajnu ulogu u našim krajevima, ne samo Zvorničkog sandžaka. Vidimo to na primjeru Memi-bega iz sredine XVI stoljeća od koga vuku porijeklo Memibegovići i Durakbegovići, koji su dugi niz godina imali presudnu ulogu u Krčkom sandžaku. Zvornički sandžak-beg Mehmed-beg se navodi kao Mehmedhan, što ukazuje na njegovo osmansko aristokratsko porijeklo. Osim njega Husein-beg se nekada oslovljava sa Husein-šah, što također ukazuje na njegovo porijeklo. Džafer-beg se spominje sa nadimkom Lala-odgajatelj prinčeva-budućih prestolonasljednika, Mehmed-beg zvornički sandžak-beg iz 1590. godine je sin pašin. Neki su bili porijeklom iz naših krajeva, te su i na taj način bili vezani za njih, a ne samo svojom funkcijom. Pojedini se krajem XVI ili početkom XVII stoljeća navode kao umrli ili još uvijek živi stanovnici G. Tuzle. Osim kao sandžak-bezi Zvorničkog sandžaka, neki su ostavili značajnog traga kroz brojne zadužbine koje su ostavili. Zbog toga izučavanje ove teme predstavlja dodatno izučavanje historije naših krajeva. Neki naši istraživači su do početka osamdesetih godina naveli 19 sandžak-begova ovog sandžaka za naznačeni period. Ni do danas se nije mnogo odmaklo u tom pogledu. Mi smo u prilici da navedemo 38 imenovanja sandžak-begova Zvorničkog sandžaka, s tim da su neki od njih dva ili čak tri puta obavljali ovu dužnost.

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Istanbul, Republika Turska

BOA, *Ali Emiri Sultan Murad Han III (AE.SMRD.III)*

BOA, *Divan-ı Hümayun Sicillati Mühimme Defterleri A (DVNSMHHM.d.)*

BOA, *İbnülemin Askeriye (İE.AS)*

Orijentalni institut u Sarajevu, Muhimme defteri

Objavljena građa

Elezović, Gliša, *Iz carigradskih arhiva muhimme defteri*, u: SAN, *Zbornik za istočnjačku i književnu građu*, knjiga II, Istorijski institut, knjiga I, Beograd: Naučna knjiga, 1951.

Istanbul Kadı Sicilleri, *Galata Mahkemesi (H. 981-1000/M. 1573-1591)*, Hüküm No 70, Istanbul: Islam Arastirmalari Merkezi (ISAM), 2012.

Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa, GHB, svezak drugi, drugo izdanje. Obradio Kasim Dobrača, London-Sarajevo: Gazi Husrevbegova biblioteka u Sarajevu, 1423/2002.

Šabanović, Hazim, *Turski izvori za istoriju Beograda-katastarski popisi Beograda i okoline, 1476-1566*, Knj. 1, Sv. 1, Beograd: Istorijski arhiv, 1964.

Putopisi

Čelebi, Evlija, *Putopis-odlomci o Jugoslovenskim zemljama*, Preveo, uvod i komentar napisao Hazim Šabanović, Sarajevo: Sarajevo Publishing, 1996.

Literatura

Knjige

- Aličić, Ahmed S, *Uređenje Bosanskog ejaleta od 1789. do 1878. godine*, Posebna izdanja, XI, Sarajevo: Orijentalni institut u Sarajevu, 1983.
- Bašagić, Safvet-beg, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*, Sarajevo: Svjetlost, 1986.
- Bašagić-Redžepašić, Safvet-beg, *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine (Od g. 1463-1850.)*, Sarajevo: Vlastita naklada, 1900.
- Čelić, Džemal, Mujezinović, Mehmed, *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Sarajevo Publishing, 1998.
- Hammer, Joseph Von, *Historija turskog/osmanskog carstva*, 1, Zagreb: Izdanje Nerkez Smailagić, 1979.
- Handžić, Adem, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo: Svjetlost, 1975.
- Hodžić, Muamer, *Foča središte Hercegovačkog sandžaka*, Posebna izdanja, LIX, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu-Orijentalni institut, 2019.
- Ihsanoglu, Ekmeledin, *Historija Osmanske države i civilizacije*, Tom I, Sarajevo: Orijentalni institut-IRCICA, 2004.
- Imamović, Mustafa, *Istorija države i prava Bosne i Hercegovine*, Sarajevo: University Press, izdanja Magistrat, 2014.
- Inaldžik, Halil, *Osmansko carstvo-klasično doba 1300-1600*, Beograd: Utopija, 2003.
- Istorija srpskog naroda, treća knjiga*, ur. Radovan Samardžić et. al, Beograd: Srpska književna zadruga, 1993.
- Ivić, Aleksa, *Istorija Srba u Ugarskoj – od pada Smedereva do seobe pod Čar-nojevićem (1459-1690)*, Zagreb: Privrednikova knjižara, 1914.
- Kolaković, Juraj, *Sisak u obrani od Turaka (1591-1593)*, Sisak: Novinska i radio-informativna ustanova "Jedinstvo", 1967.
- Korić, Elma, *Životni put prvog beglerbega Bosne: Ferhad-paša Sokolović (1530-1590)*, Posebna izdanja, XLIV, Sarajevo: Orijentalni institut u Sarajevu, 2015.

Kreševljaković, Hamdija, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, 2. izdanje, Sarajevo: Svjetlost, 1980.

Pelidija, Enes, *Osmanisti Bosne i Hercegovine do kraja 20. stoljeća*, knjiga 1, Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, knj. 15, 2019.

Taslidža, Faruk, *Bosanski ejalet u doba Bečkog rata (1683-1699)*, Mostar: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, 2017.

Članci

Bojanić, Dušanka, “Požarevac u XVI veku i Bali-beg Jahjapašić”, u: *Istorijski časopis*, knjiga XXXII, Beograd: Istorijski institut, 1985, 49-77.

Djedović, Rusmir, “Uloga i značaj Turalibegovog vakufa u urbanom razvoju Tuzle”, u: *Stav*, god. II, br. 2, Tuzla: 2003, 59-67.

Dostović, Nihad, “Nove vijesti o Bahši-begovom vakufu u Zvorniku i istočnoj Bosni”, u: *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, 34, Sarajevo: Gazi Husrev-begova biblioteka, 2013, 83-102.

Dostović, Nihad, “O gotovinskim kreditima u tuzlanskom sidžilu 1644-1646”, u: *POF*, br. 63/2013, Sarajevo: Orijeentalni institut, 2014, 221-232.

Filipović, Nedim, “Sedam dokumenata iz kodeksa br. 1”, u: *POF*, III-IV, Sarajevo: Orijeentalni institut, 1952, 437-454

Hadžijahić, Muhamed, “Jedan nepoznati tuzlanski hagiološki katalog”, u: *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Tuzla: Muzej istočne Bosne, 1980, 211-227.

Handžić, Adem, “Izgradnja lađa kod Novog na Savi u XVI vijeku”, u: *POF*, br. XXII-XXIII/1972-73, Sarajevo: Orijeentalni institut, 83-132.

Handžić, Adem, “Zvornik u drugoj polovini XV i u XVI vijeku”, u: *GDI BiH*, godina XVIII, Sarajevo: Društvo istoričara Bosne i Hercegovine, 1970, 141-196.

Hodžić, Muamer, “O hercegovačkim sandžakbegovima do osnivanja Bosanskog ejaleta”, u: *POF*, br. 68, Sarajevo: Orijeentalni institut, 181-216.

- Korkut, Halima, “O vakufima u sjeveroistočnoj Bosni”, u: *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knjiga IX-X, Sarajevo: Gazi Husrev-begova biblioteka, 1983, 95-102.
- Mažuran, Ive, “Turska osvajanja u Slavoniji”, u: *Osječki zbornik*, VI, Osijek: Muzej Slavonije, 1958, 93-134.
- Mujadžević, Dino, “Osmanska osvajanja u Slavoniji u svjetlu osmanskih arhiva”, u: *Povijesni prilozi*, 36, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2009, 89-107.
- Olesnicki, Aleksis, “Tko nosi odgovornost za poraz turske vojske kod Siska 20. ramazana 1001 godine (22. lipnja 1593)?”, Poseban otisak iz *Vjesnika hrvatskoga arheološkog društva*, Nove serije svezaka XXII-XXIII, 1942-1943, Zagreb: Arheološki muzej, 115-173.
- Popović, Toma, “Upravna organizacija hercegovačkog sandžaka u XVI veku”, u: *POF*, br. XII-XIII, Sarajevo: Sarajevo: Orijentalni institut, 1965, 75-120.
- Šabanović, Hazim, “O organizaciji turske uprave u Srbiji u XV i XVI vijeku”, u: *Istorijski glasnik – organ Istorijskog društva NR Srbije*, I, Beograd: Istorijsko društvo Srbije, 1955, 59-78.
- Šabanović, Hazim, “Vojno uređenje Bosne od 1463. do kraja XVI stoljeća”, u: *Godišnjak društva istoričara*, godina XI, Sarajevo: Društvo istoričara Bosne i Hercegovine, 1961, 173-224.
- Traljić, Seid M, “Vrana pod turskom upravom”, u: *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. XVIII, Zadar: JAZU u Zadru, 1971, 343-377.
- Truhelka, Ćiro, “Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive”, u: *Glasnik Zemaljskog muzeja*, Sarajevo: Zemaljski muzej, 1911, 1-162, 303-350, 437-484.
- Zlatar, Behija, “O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću”, u: *Prilozi* br. 14-15, Sarajevo: Institut za istoriju, 1978, 81-139.

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF SANJAK-BEYS OF THE SANJAK OF ZVORNIK FROM ITS ESTABLISHMENT TO THE END OF THE 16TH CENTURY

Summary

The role of sanjak-beys within the administrative division of the Ottoman Empire was great because their authority was wide. They were the most important people of a sanjak. Since the Sanjak of Zvornik from its founding until the end of the 16th century was a serhad (border region) in an offensive sense, some sanjak-beys of this Sanjak stood out as great warriors. Some of them stood out in the conquests in Slavonia just as Memi-bey from the middle of the 16th century did and they were awarded for it. The sanjak-bey of the Sanjak of Zvornik, Dervish-bey, was engaged in war operations in the area of the Sanjak of Klis. At the end of the 16th century, Memi-bey was the most important assistant of Hasan-Pasha Predojevic in the battles near Sisak in 1593. Some of them were members of prominent families who for a long time played a significant role in our regions, not only in the Sanjak of Zvornik. We see this in the example of Memi-bey from the middle of the 16th century, from whom the Memibegovics and Durakbegovics have originated, who for many years played a crucial role in the Sanjak of Krka. The Zvornik's sanjak-bey, Mehmed-bey, is referred to as Mehmed-han, which indicates his Ottoman aristocratic origins. Apart from him, Hussein-bey is sometimes referred to as Hussein-shah, which also indicates his origin. Dzafer-bey is mentioned with the nickname Lala-educator of princes-future heirs to the throne, Mehmed-bey, the sanjak-bey of Zvornik from 1590, is the son of a pasha. Some were originally from our regions and were thus attached to these regions not only by their function. Some of them were listed as dead or still living inhabitants of Upper Tuzla at the end of the 16th or the beginning of the 17th century. Apart from being the sanjak-beys of the Sanjak of Zvornik, some have left a significant

mark through the numerous endowments they left. Therefore, the study of this topic is an additional study of the history of our region. Until the beginning of the 1980s, some of our researchers have listed 19 sanjak-beys of this Sanjak for the specified period. To this day, not much progress has been made in this regard. We have the opportunity to list 38 appointments of sanjak-beys of the Sanjak of Zvornik, with some of them performing this duty two or even three times.